

Direktorica Pomorskega muzeja »Sergej Mašera«, Martina Gomboz, je poleg zbirke predstavila tudi težave, s katerimi se srečuje muzej.
Foto: Marjeta Keršič Svetel, 10. 4. 2010

Tita Porenta in Polona Sketelj sta predstavili programe SED za ljubitelje in *Priročnik za varovanje premične kulturne dediščine v muzejih na prostem*.
Foto: Marjeta Keršič Svetel, 10. 4. 2010

PREDSTAVITEV »PRIROČNIKA ZA VAROVANJE PREMIČNE KULTURNE DEDIŠČINE V MUZEJIH NA PROSTEM«

Sečovelje, Muzej solinarstva, 10. april 2010

V soboto, 10. aprila 2010, smo delovna skupina za ljubitelje etnologije pri Slovenskem etnološkem društvu (SED) v sodelovanju s Slovenskim etnografskim muzejem (SEM) in Pomorskim muzejem »Sergej Mašera« iz Pirana (PM) v Muzeju solinarstva v Sečoveljah organizirali zanimivo strokovno ekskurzijo s predstavitvijo *Priročnika za varovanje premične kulturne dediščine v muzejih na prostem (Priročnik)*, ki ga je napisala muzejska svetovalka v SEM, mag. Polona Sketelj, izdal Slovenski etnografski muzej, finančno pa podprlo Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije. Naša gostiteljica sta bila direktorica PM, Martina Gamboz, in upravitelj Muzeja solinarstva, Uroš Hribar. Direktorica nam je izrekla dobrodoščilo in nam povedala, da Muzej solinarstva, ki deluje v sklopu PM, že nekaj let posluje v specifičnih, muzejski stroki nenaklonjenih razmerah, ki si jih žal tako vodstvo muzeja kot širša strokovna javnost zaman prizadevata izboljšati po poti strokovnih argumentov in kulturnega dialoga. Širši prostor sečoveljskih solin namreč upravlja družba Mobitel, ki pa ni pripravljena na solidarni dogovor, na podlagi katerega bi muzeju oziroma njegovim obiskovalcem dovolila prost dostop do območja, ki je pod strokovnim nadzorom PM. In to kljub temu, da je bil Muzej solinarstva, eden naših najbolj znanih muzejev na prostem, ustanovljen že pred družbo Mobitel, in opravlja strokovno dejavnost v javnem interesu. Predmete in drugo muzejsko gradivo za muzej je zbirala in urejala naša pokojna kolegica, etnologinja Zora Žagar, ki je med prvimi spoznala, da se v solinah tesno prepletajo tako premična in nepremična kulturna dediščina kot tudi specifična naravna dediščina.¹

V prvem delu našega programa smo si pod vodstvom Uroša Hribarja ogledali dediščino solinarjev, za katero v okviru Sečoveljskih solin skrbi PM. V drugi solinarski hiši je v sklopu stalne razstave tudi prireditveni prostor, kjer smo lahko predstavili *Priročnik za varovanje premične kulturne dediščine v muzejih na prostem*; predstavitvi je sledil živahen pogovor s publiko.

V uvodu je mag. Tita Porenta predstavila dosedanje projekte in programe, ki jih SED organizira za ljubitelje etnologije, predvsem za zasebne zbiralce. Spomnila je na do sedaj dva uspešno končana projekta, in sicer »Evidentiranje oziroma terenska topografija neobdelanih in neobjavljenih etnoloških in sorodnih zbirk, ki se hranijo zunaj pristojnih muzejev na slovenskem etničnem ozemlju« (2004–2005) ter »Etnološka dediščina v rokah ljubiteljev« (2007–2008). Ljubitelji so v SED organizirani v svojo delovno skupino, ki jo vodi mag. Marko Smole, strokovno pa mag. Tita Porenta. Osnovni namen ustanovitve delovne skupine je bil povezati etnologe, ki delujejo na različnih področjih, z ljubitelji (in obratno). Zaenkrat so programi organizirani zlasti za ljubiteljske zbiralce, vsi skupaj pa na različne načine spoznavamo problematiko zasebnih zbirk, omogočamo posredovanje strokovnih informacij širšemu krogu članov, populariziramo ljubiteljsko delo na področju etnologije in z medsebojno izmenjavo dobre prakse pomagamo pri iskanju rešitev za ohranitev in razvoj zasebnih zbirk. V dosedanjih programih je sodelovalo še nekaj kolegov etnologov iz različnih muzejev in drugih institucij, delovna skupina pa je seveda odprta za vse, ki bi se ji utegnili pridružiti v skupnih interesih.

V letu 2010 delovna skupina za ljubitelje etnologije načrtuje štiri aktivnosti:

¹ Eda Belingar: Zora Žagar (1950–2007). *Glasnik SED* 47/1,2 2007, 7.

* Mag. Tita Porenta, prof. zgod. in univ. dipl. etnol., muzejska svetovalka, Muzeji radovljiške občine. 4240 Radovljica, Linhartov trg 1, E-naslov: tita.porenta@gmail.com

1. Predstavitve *Priročnika za varovanje premične kulturne dediščine v muzejih na prostem* (Polona Sketelj), ki smo ga že izvedli 10. 4. 2010 in ga predstavljamo v nadaljevanju;
2. »Rajžok« v Polhov gradec, Horjul in Šentjošt nad Horjulom, predvideno za junij 2010;
3. Delavnico popisa inventarja Vogvarjeve hiše v Dupljah pri Naklem, ki jo bomo predvidoma septembra izvajali v sodelovanju z Gorenjskim muzejem;
4. Okroglo mizo o načinih in možnostih sodelovanja zbiralcev s strokovnimi konservatorskimi službami v slovenskih muzejih, ki jo bomo pripravili v novembru v sodelovanju z delovno skupino za konservatorstvo pri Skupnosti muzejev Slovenije.

Hkrati poteka sodelovanje tudi z Muzejskim društvom Domžale, s katerim v letošnjem letu evidentiramo zasebne zbirke na območju občine Domžale, v jeseni pa so predvidene še delavnice.

Osrednji del sobotnega srečanja v Solinarskem muzeju je bil namenjen predstavitvi *Priročnika za varovanje premične kulturne dediščine v muzejih na prostem*. Avtorica priročnika, mag. Polona Sketelj, kustosinja v Slovenskem etnografskem muzeju, je najprej predstavila okoliščine, ki so jo vodile k oblikovanju vsebin. Tudi v SEM prihajajo številni lastniki zasebnih zbirk in upravljalcev muzejev na prostem, zato je razmišljala predvsem o načinu, kako za njihove potrebe pripraviti navodila, ki bi jim pomagala pri delu. Pri tem sta poglobljena cilja vzpostavljanje tesnejšega in trajnejšega sodelovanja med muzeji in lokalnimi skupnostmi in preprečevanje hujših nepravilnosti pri ravnanju s premično dediščino. Vsebine, ki so zajete v *Priročniku*, so bile izbrane na podlagi dolgoletnega dela z vsemi, ki so iskali pomoč v SEM, in delovanja Sketljeve na terenu. Tako avtorica v njem predstavlja slovensko zakonodajo na področju varovanja kulturne dediščine, se ozre v preteklost muzejev na prostem v Sloveniji in opredeli temeljne pojme. V nadaljevanju predstavlja oblike varstva dediščine (fizično varstvo, varovanje sporočilnosti in zbiralno politiko), naloge raziskovanja, oblike izobraževanja in komunikacije z obiskovalci ter infrastrukturo, nujno za delovanje muzejev na prostem (dostop do muzeja, depo ...). Na koncu navede še obsežno literaturo.

Priročnik ne zajema poglavja o virih in načinih financiranja, ki je sicer eden bolj perečih problemov delovanja muzejev na prostem in vnaša veliko zmede in nepravilnosti v strokovne pristope, ker na tem področju razen redkih izjem (Razpis Leader Ministrstva za kmetijstvo, prehrano in gozdarstvo) še nismo povezali stroke z viri kapitala, ki bi določal vsaj minimalne standarde pri delovanju sredstev tistim, ki bi želeli upravljati ali ustanoviti muzej na prostem. Prav tako avtorica ugotavlja, da je *Priročnik* sestavljen samo za varovanje **premične dediščine**, čeprav se ta ponavadi nahaja v spomenikih nepremične dediščine, ki prav tako potrebujejo navodila za vzdrževanje. *Priročnik* je tudi samo delno uporaben še za zasebne zbiralce, ki svoje zbirke hranijo v različnih okoljih. Sicer zelo sistematično in skrbno izbrana poglavja pa še vedno ne odgovarjajo na vsa vprašanja o tem, kako vzpostaviti red na področju enotnega kvalitetnega varovanja premične dediščine. Še vedno nimamo razčiščenega pojma o tem, kaj naj bi v praksi pomenila večkrat omenjena »matičnost« SEM-a in muzejev, ki je v zakonodaji opredeljena kot svetovalna in strokovna naloga. Primeri v praksi nam namreč vedno znova dokazujejo, da to ni dovolj, da so potrebni širši družbeni vzgibi

in interesi, ki bi pomagali reševati najbolj kritične primere (primer škedenjske zbirke v zamejstvu). Poleg tega je precej nereda tudi na področju interpretacije, poustvarjanja kulturne dediščine, za kar na terenu očitno primanjkuje tako osnovnega strokovnega znanja kot organizacijskih sposobnosti. Tako avtorica v nadaljevanju dela na tem področju predlaga mreženje, izdelavo priročnikov še za druga področja delovanja muzejev na prostem (varovanje nepremične dediščine, konserviranje, izobraževalni programi ...) in oblikovanje minimalnih standardov za vpis v razvid muzejev na prostem. Sketljeva je še povedala, da v SEM še letos načrtujejo podrobnejšo oziroma praktično predstavitve posameznih poglavij iz *Priročnika* tudi v obliki delavnic.

V pogovoru z udeleženci se je izoblikovalo kar nekaj sklepov. Udeleženci so pozdravili *Priročnik* in ga dopolnili z naslednjimi informacijami in predlogi:

- Na terenu se pojavlja mnogo društev, podjetij in centrov, ki delujejo bolj podjetniško in lokalno, ne pa strokovno: zato je treba izdelati strategijo za strokovno delo z uporabniki na terenu, predvsem z informiranjem in dodatnim izobraževanjem. Model izobraževalnih delavnic je SED že podal s projektom »Etnološka dediščina v rokah ljubiteljev« v letih 2007–2008, ki bi ga kazalo speljati v skrajšani obliki še za ožje lokalne potrebe v sodelovanju s pristojnimi muzeji. Pri tem se pojavlja vprašanje, kdo bo take delavnice organiziral, saj MK meni, da to ni naloga SED-a.
- Z evropskimi sredstvi razpolagajo razne razvojne agencije, ki nimajo celostnega programa in nadzora nad njihovo porabo; denar gre običajno v neprave roke oziroma se z njim izvajajo nekvalitetni programi, ki posredno vzbujajo celo vtis, da so reprezentančni oziroma primer dobre prakse (primer Miren). Pri tem se za zagotavljanje legitimnosti projektov večkrat izrablja referenca pristojnega muzeja ali v njem zaposlenega strokovnega delavca. O teh stvareh se bo treba pogovarjati tudi z oddelki, ki na občinah skrbijo za kulturno dediščino.
- Treba je čimprej razviti javno službo za delo na terenu; pri tem ugotavljamo, da bi bilo v ta namen treba oblikovati delovna mesta, tačas pa vključiti mlajše kolege oziroma usposobiti za to delo zainteresirane domačine, ki poznajo teren in ljudi in komunicirajo v lokalnem jeziku;
- Poleg evidence zasebnih zbirk, ki jo sestavlja delovna skupina za ljubitelje pri SED že od leta 2005, bo treba izdelati še evidenco muzejev na prostem;
- Udeleženci so opozorili na sedaj različno označevanje enot kulturne dediščine na terenu. Za nepremično dediščino po Zakonu o varovanju kulturne dediščine (Ur. l. RS, št. 16/2008) načeloma skrbijo kolegi, zaposleni na območnih enotah Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije, ki že pripravljajo Pravilnik o enotnem označevanju enot kulturne dediščine.

SEM je v soboto, 10. aprila 2010, prisotnim brezplačno razdelil več kot 30 izvodov *Priročnika*. Po prepričanju vseh bi moral pravzaprav priti v roke prav vsakemu, ki se ukvarja z javnim predstavljanjem kulturne dediščine. Organizatorji so bili povabljeni, da program SED-a in priročnik predstavijo še kje, kar bo mo v skladu z zgoraj sprejetimi sklepi skušali čimprej realizirati.